

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به پژوهش

دکتر ناصر جواهری زاده^۱

چکیده

در این پژوهش که جهت تعیین عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به پژوهش به روش توصیفی پیمایشی انجام شده است اطلاعات مورد نیاز توسط پرسشنامه محقق ساخته جمع‌آوری و ۱۲ فرضیه با استفاده از آزمون X^2 و تحلیل عامل مورد بررسی قرار گرفت که مشخص شد عوامل: ۱- آشنایی با روشهای تحقیق ۲- علاقه و پی‌گیری استاد در جهت‌دهی به فعالیتهای پژوهش دانشجویان ۳- عضویت در انجمن‌های علمی پژوهشی دانشگاه در رشته مربوطه ۴- نبودن جایگاه دقیق در درس دانشگاهی برای پژوهش ۵- آشنا نبودن اساتید با پژوهش ۶- علاقه دانشجویان به پژوهش ۷- اهمیت دادن به پژوهش در دانشگاه از طریق تبلیغات مناسب و جشنواره‌های پژوهش دانشجویی ۸- کتابخانه و دسترسی آسان به اینترنت ۹- آشنا نبودن با تحقیق در دوران دانش‌آموزی ۱۰- بی‌علاقگی به رشته تحصیلی ۱۱- نبود آینده شغلی مناسب ۱۲- وجود مشاورین تحقیقاتی در دانشگاه بر گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است. همچنین تحلیل عاملی مشخص نمود که ۶ عامل ۱- آشنایی با روشهای تحقیق ۲- نبودن جایگاه دقیق در درس دانشگاهی برای پژوهش ۳- عضویت در انجمن‌های علمی پژوهش دانشگاه در رشته مربوطه ۴- وجود مشاورین تحقیقاتی در دانشگاه ۵- آشنا نبودن اساتید با پژوهش ۶- علاقه دانشجویان به پژوهش بیشترین سهم (۶۴/۵۳) واریانس را در بین عوامل ۱۲ گانه به خود اختصاص داده‌اند.

کلید واژه‌ها

پژوهش، دانشجو، تحلیل عاملی، دانشگاه آزاد اسلامی بروجرد

---

^۱ عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد.

مقدمه

امروز یکی از مباحث اساسی در مراکز آموزش عالی و دانشگاه‌ها پرداختن به امر پژوهش است. البته سهم پژوهش در هزینه‌های دانشگاه‌های کشور امروز رو به فزونی می‌رود ولی هنوز تا رسیدن به سطح کشورهای توسعه یافته فاصله زیادی دارد که این امر می‌تواند آهنگ توسعه علمی را نیز تحت تأثیر قرار دهد لذا از آنجا که کشورمان امروزه بیش از گذشته نیازمند رشد و توسعه علمی است به گونه‌ای که بتواند در هجوم دشمنان دیرینه غربی و شرقی در کارزار جهانی سربلند از آب درآید بار سنگینی بر دوش دانشگاه و دانشگاهیان (که دارای سه بعد اصلی تحت عنوان، دانشجو، استاد و محتوای درسی است) گذاشته شده است.

این پژوهش دربرگیرنده عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به پژوهش است که رکن اساسی دانشگاه‌ها محسوب شده و پژوهش نیز به عنوان قلب اصلی فعالیت تولید علم در دانشگاه‌ها به حساب می‌آید که همواره باید آن را مانند قطب‌نما برای فعالیتهای آموزشی دانشگاه‌ها به حساب آورد.

بی‌شک دانشگاه‌ها از سازمانهای ممتاز جوامع به حساب می‌آیند. آنها موتور حرکت جامعه و برج فرماندهی فکری جوامع محسوب می‌شوند. اگر رسالتهای هر دانشگاه را در چهار بعد پژوهشی، آموزشی، انتشاراتی، ارتباطی-نقادی بدانیم. (قورچیان، ۱۳۷۳) رسالت پژوهشی در دانشگاه‌ها از مهمترین آنها به حساب می‌آید. لذا تولید علم و تلاش در جهت حل مسائل و مشکلات جامعه به شیوه علمی مستلزم انجام پژوهش‌های منظم و مستمر در دانشگاه‌هاست، ولی از آنجای که پژوهشگر اعتقاد دارد پژوهش به معنای واقعی آن هنوز جزء فرهنگ دانشجویان پذیرفته نشده است با این مسأله روبروست که چه عواملی سبب گرایش بیشتر دانشجویان به پژوهش در دانشگاه آزاد اسلامی می‌شود که در این راستا عوامل زیر مورد توجه قرار گرفته است:

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

- ۱- آشنایی با روش‌های تحقیق
- ۲- علاقه و پی‌گیری استاد در جهت دهی به فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان
- ۳- عضویت در انجمن‌های علمی پژوهش دانشگاه در رشته مربوطه
- ۴- نبودن جایگاه دقیق در دروس دانشگاهی برای پژوهش
- ۵- آشنا نبودن اساتید با پژوهش
- ۶- علاقه دانشجویان به پژوهش
- ۷- اهمیت دادن به پژوهش در دانشگاه از طریق تبلیغات مناسب و جشنواره‌های پژوهش دانشجویی
- ۸- کتابخانه و دسترسی آسان به اینترنت
- ۹- آشنا نبودن با تحقیق در دوران دانش‌آموزی
- ۱۰- بی‌علاقگی به رشته تحصیلی
- ۱۱- نبود آینده شغلی مناسب
- ۱۲- وجود مشاورین تحقیقاتی در دانشگاه.

در این راستا سوالاتی به شرح زیر مطرح گردیده است:

- ۱- آیا عوامل ۱۲ گانه فوق بر گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است؟
  - ۲- سهم هر کدام از عوامل در تبیین گرایش دانشجویان به پژوهش چقدر است؟
- در این قسمت به بیان بخشی از پژوهش‌هایی که در خصوص موضوع تحقیق در کشور صورت گرفته است می‌پردازیم. محدوده زمانی این بررسی از ابتدای دهه ۷۰ می‌باشد.
- صادقی (۱۳۷۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی مشکلات تحقیق در رشته‌های علوم انسانی از دیدگاه اساتید دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه اصفهان در سالهای ۱۳۶۹ و ۱۳۷۰» بیان می‌کند که عوامل پیچیدگی انسانی، تراکم برنامه‌های درسی، فراهم نبودن ابزار و امکانات تحقیقی و عدم هماهنگی

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش دانشمویان به پژوهش
سازمانهای تحقیقاتی (دانشگاهها) به عنوان مشکلات اساسی تحقیقات انسانی
مورد تأیید اساتید می‌باشد.

صافی (۱۳۷۱) در پژوهش با عنوان «پژوهش در مورد پژوهشهای انجام
گرفته در وزارت آموزش و پرورش و کاربرد نتایج حاصله در تصمیم‌گیری‌های
مدیریت عالی» بیان می‌کند که عدم هماهنگی کافی بین پژوهشهای انجام گرفته و
تصمیمات مدیران عالی رتبه سبب شده است که بخش عمده‌ای از پژوهشهای
خاتمه یافته در عمل بلااستفاده باقی مانده و موجب اتلاف هزینه و وقت گردد.

ثقفی (۱۳۷۱) در مقاله‌ای تحت عنوان «عوامل مهم در رشد پژوهش و
پژوهشگر» بیان می‌کند که وجود تشکیلات منسجم پژوهشی که راهبرد پژوهش را
در کشور به عهده داشته باشد از عوامل مهم رشد ناکافی پژوهش در
کشور محسوب شده و پراختن به موضوع پژوهش به عنوان علاقه و سلیقه
محققان و به صورت پراکنده نمی‌تواند نتایج چندان مشخصی برای کشور داشته
باشد.

بهرامی (۱۳۷۲) در پژوهش با عنوان «بررسی مشکلات موجود در انجام
پژوهش از نظر اعضای هیأت علمی دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی ایران»
نتیجه می‌گیرد که در اکثریت واحدهای مورد پژوهش در زمینه مشکلات مربوط به
تهیه و تدوین، مشکلات آزمایشگاهی و کارگاهی و کتابخانه‌ای را نسبت به
مشکلات مدیریت و مشکلات فردی پژوهشگر در اولویت قرار داده بودند. در بخش
ارائه، نبودن یک نظام متمرکز تحقیقاتی و شناخت ناکافی مدیران از مشکلات
تحقیق را در اولویت قرار داده بودند. در بخش اجراء مشکلات با شدت تقریباً
یکسانی از نظر ایشان مطرح شده بود و در بخش مشکلات فردی، مشکلاتی که
حل آن به عهده مدیریت دانشگاه می‌باشد. را در اولویت قرار داده بودند.

در کل با توجه به میانگین‌های کسب شده برای هر مشکل در بخشهای
مختلف، مشکلات فردی پژوهشگر از نظر واحدهای مورد پژوهش از اولویت

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

بیشتری برخوردار بوده‌اند. در ضمن بین هیچیک از مشخصات فردی و واحدهای مورد پژوهش و شدت مشکلات موجود در انجام پژوهش ارتباط معنادار آماری وجود نداشت.

چایچی (۱۳۷۸) در مقاله‌ای تحت عنوان «عوامل مؤثر در جامعه پژوهش محور» می‌گوید عوامل مهم این موضوع آموزش و پژوهش است که در بعد آموزش مؤلفه‌های محتوای درس، روش تدریس و آموزش معلمان و در بعد پژوهش مؤلفه‌های پژوهش‌های انجام شده در این وزارتخانه و چگونگی استفاده برنامه‌ریزان این وزارتخانه از یافته‌های این تحقیق محسوب می‌شوند.

علیزاده و دیگران (۱۳۷۹) در پژوهش با عنوان «بررسی نظرات اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های شهر کرمان نسبت به موانع موجود امور پژوهش» می‌گویند: نتایج حاصله از این پژوهش نشان داد که میانگین نمرات موانع سازمانی کمتر از موانع شخصی بود. همچنین در زمینه میانگین نمرات موانع سازمانی، در گروه‌های مختلف بر حسب ویژگی‌های فردی، سابقه کار غیرآموزشی و پژوهشی، مرتبه علمی، دانشگاه محل خدمت آخرین مدرک تحصیلی، گروه آموزشی، تعداد مقالات چاپ شده به عنوان نویسنده اول و دوم تفاوت وجود داشت. در مورد موانع شخصی نیز در متغیرهای سابقه کار آموزشی پژوهشی، گروه آموزشی تفاوت مشاهده شد.

شهرکی ندیمی (۱۳۸۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی موانع و مشکلات اجرای طرح‌های تحقیقاتی از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان» بیان می‌کند:

مهمترین عوامل شخصی بازدارنده تحقیق به ترتیب اهمیت: داشتن سقف کاری (آموزشی) زیاد، نبودن امکانات رفاهی و نداشتن فراغت فکری جهت تحقیق و فقدان نظام متمرکز تحقیقاتی تشکیل می‌دادند. مهمترین عوامل درون سازمانی بازدارنده تحقیق را به ترتیب اهمیت، تشریفات اداری خسته‌کننده در روند تصویب

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به پژوهش

طرح پژوهشی، کمبود تجهیزات مورد نیاز تحقیق، هدایت ضعیف نظام پژوهشی دانشگاه و تحمیل سلیقه‌های شخصی در ارتباط با موضوع تشکیل می‌دادند. مهمترین عوامل برون سازمانی تحقیق را به ترتیب اهمیت، سهم ناچیز تولید ناخالص ملی به امر تحقیق در کشور، نهادینه نبودن تحقیق در کشور، ناهماهنگی بین محققین جهت تبادل اطلاعات و تجربیات و فراهم نبودن تسهیلات لازم برای انجام تحقیق در کشور تشکیل می‌دادند. مهمترین عوامل بازدارنده ماهیتی تحقیق را، پردردسر بودن انجام تحقیق علمی و صرف وقت زیاد در انتخاب و تعیین مسئله تحقیق بوسیله محققان تشکیل می‌دادند.

هدف از اجرای این پژوهش شناسایی عواملی است که در عمل می‌توانند باعث گرایش یا عدم گرایش دانشجویان به پژوهش شوند همچنین کمک به بهبود وضعیت فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان در دانشگاه و ایجاد زمینه‌ی علمی شناخت جهت مسئولان و برنامه‌ریزان دانشگاهی و جامعه در جهت کمک به فرآیند تولید علم در دانشگاه‌هاست.

در راستای عوامل اصلی پژوهش که در بیان مسئله توضیح داده شد ۱۲ فرضیه به شرح زیر مطرح گردیده است:

- ۱- آشنایی دانشجویان با روش تحقیق بر گرایش آنها به پژوهش مؤثر است.
- ۲- عضویت در انجمن‌های علمی-پژوهشی دانشگاه در رشته مربوطه بر گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است.
- ۳- نبودن جایگاه دقیق پژوهشی در دروس دانشگاهی بر گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است.
- ۴- وجود مشاوران تحقیقاتی در دانشگاه برای هدایت دانشجویان بر گرایش آنها به پژوهش مؤثر است.

۵- آشنا نبودن اساتید با پژوهش در گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است.

۶- علاقه دانشجویان به با پژوهش در گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است.

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

- ۷- اهمیت دادن به پژوهش در دانشگاه از طریق تبلیغات مناسب و جشنواره‌های پژوهشی دانشجویی بر گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است.
- ۸- امکانات کتابخانه و امکان دسترسی آن به اینترنت در گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است.
- ۹- آشنا نبودن با تحقیق در دوران دانش‌آموزی بر گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است.
- ۱۰- بی‌علاقگی به رشته تحصیلی بر گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است.
- ۱۱- نبود آینده شغلی مناسب بر گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است.
- ۱۲- علاقه و پی‌گیری اساتید در جهت‌دهی به فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان مؤثر است.

روش

در این روش با توجه به ماهیت موضوع از روش توصیفی-پیمایشی استفاده شده است. این روش وضع موجود را بررسی می‌کند و به توصیف نظام‌دار وضعیت فعلی آن می‌پردازد. ویژگی‌ها و صفات آن را مطالعه و عندالزوم ارتباط بین متغیرها را بررسی می‌کند. در این تحقیقات نوعاً از روش‌های مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی متون و محتوی مطالب و نیز روش‌های میدانی نظیر پرسشنامه-مصاحبه و مشاهده استفاده می‌شود. (کریمی، ۱۳۷۳، ص ۵۷). این آزمون یکی از معروفترین و در عین حال پرمصرفترین آزمونهای آماری غیرپارامتریک است. (دلاور، ۱۳۷۵)

جامعه پژوهشی عبارتند از کلیه دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی بروجرد در سال ۸۱-۱۳۸۰ که تعداد دانشجویان کارشناسی دانشکده علوم انسانی بروجرد در سال مذکور که در دروس الزامی رشته خود روش تحقیق داشته باشند و در نیم سال سوم تحصیلی خود قرار داشته یا این درس را

بررسی عوامل مؤثر برگرایش دانشجویان به پژوهش

گذرانده باشند ۱۵۰۰ نفر می‌باشند. این تعداد پس از تخمین شخصی محقق با همکاری مدیران محترم گروه‌های مربوطه پس از دریافت آمار رسمی دانشجویان محاسبه گردید. دلیل انتخاب دانشجویان محاسبه گردید. دلیل انتخاب دانشجویان محاسبه گردید. دلیل انتخاب دانشجویان رشته علوم انسانی بیشتر بوده و تعداد رشته‌هایی که نیز درس روش تحقیق را جزء دروس الزامی خود دارند از سایر دانشکده‌ها بیشتر می‌باشد.

با استناد به جدول تاکنم (از جامعه ۱۵۰۰ نفری) نمونه‌ای مرکب از ۶ تا ۳۰ نفر به صورت تصادفی با توجه به تعریف جامعه مورد نظر از بین دانشجویان انتخاب شد.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش دو فرم پرسشنامه محقق ساخته و دو مرحله‌ای بود که در مرحله اول پرسشنامه به صورت باز پاسخ، با سه سؤال باز تهیه و در بین ۳۰ نفر از دانشجویان به صورت تصادفی اجرا گردید که پس از جمع‌بندی و استخراج دیدگاه‌های مشترک دانشجویان که بیش از ۲۵ عامل را در بر می‌گرفت با عنایت به مبانی نظری پژوهش ۱۲ عامل اصلی انتخاب و پرسشنامه نهایی بدون نام تهیه و اجرا گردید. جهت اطمینان از جمع‌آوری ۳۰۶ پرسشنامه تعداد ۳۴۰ پرسشنامه توسط همکاران پژوهشگر توضیح که تعداد ۳۰۸ پرسشنامه تکمیل و قابل بررسی بود. پرسشنامه ۱۵ سؤال و حاوی متن توجهی جهت ترغیب به همکاری و تعاریف مفاهیم و اصطلاحات لازم بود. که بر مبنای طیف لیکرت تهیه گردید. طیف پاسخها گزینه خیلی زیاد، زیاد، متوسط کم و خیلی کم را در بر می‌گرفت.

جهت برآورد پایایی ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه تدوین شده اولیه بر روی ۴۰ دانشجو اجرا و ابهامات و سؤالات آنها در خصوص عاملهای مورد توجه قرار گرفت نسبت به پایایی مناسب پرسشنامه اطمینان حاصل شد.

برای تعیین روایی پرسشنامه نظر ۲۰ نفر از اساتید پرسیده شد که به مقدار ۷۹٪ آنها روایی پرسشنامه را با فرضیات مورد قبول قرار دادند.

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

در این پژوهش با عنایت به ماهیت موضوع از روشهای آمار توصیفی جداول توزیع فراوانی، درصد و نمودار میله‌ای استفاده گردیده و برای تحلیل پاسخ‌ها از آزمون χ^2 تک نمونه‌ای استفاده گردید. همچنین جهت تبیین واریانس کل عوامل از روش تحلیل عاملی استفاده شده است.

از آزمون χ^2 تک نمونه‌ای زمانی استفاده می‌شود که محقق قصد دارد بداند که پاسخهای ذکر شده از نظر فراوانی با یکدیگر تفاوت معنی‌داری دارند یا خیر. بنابراین باین آزمون که از جمله آزمونهای «نیکویی برازندان» است که می‌توان برای آزمون این فرضیه بکار برد که آیا تفاوت معنی‌داری بین تعدادی از اشیاء یا پاسخهای مشاهده شده که در هر طبقه قرار می‌گیرد با تعداد مورد انتظار مبتنی بر یک فرضیه پوچ وجود دارد یا نه (کریمی، ۱۳۷۳). این آزمون یکی از معروفترین و در عین حال پر مصرفترین آزمونهای آماری غیرپارامتریک است. (دلاور).

از روش تحلیل عاملی زمانی استفاده می‌شود که محقق سعی دارد در پی بردن به متغیرهای زیربنایی یک پدیده یا تلخیص مجموعه‌ای از داده‌ها دارد. این روش به دو دسته الف: اکتشافی. ب: تأییدی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در روش تأییدی محقق هدفش تأیید ساختار عاملی ویژه‌ای می‌باشد که درباره تعداد عاملها به طور آشکار فرضیه‌ای بیان می‌شود. و بر ارزش ساختار عاملی مورد نظر در فرضیه با ساختار کوواریانس متغیرهای اندازه‌گیری شده مورد آزمون قرار می‌گیرد. جهت اجرای تحلیل عاملی معنی‌داری χ^2 حداقل شرط لازم برای انجام می‌باشد. در یک ساختار آرمانی هر یک از متغیرهایی که با ر عاملی بالا (مثلاً بزرگتر از ۰/۵) روی یکی از عاملها دارد می‌توان بیان‌کننده اندازه‌گیری خصیصه مکنونی باشد. (سرمد، ۱۳۷۹، ص ۲۷۴).

کلیه محاسبات آماری با نرم‌افزار SPSS ویرایش ۱۱/۵ انجام شده است.

یافته‌ها

در این پژوهش نمونه‌ای مرکب از ۳۰۸ نفر از دانشجویان مورد بررسی قرار گرفت که اطلاعات توصیفی آنها در جدول زیر خلاصه شده است. در این قسمت فراوانی و درصد فراوانی پاسخهای ۳۰۸ نفر دانشجویان شرکت کننده در پژوهش به همراه نمودارهای میله‌ای مربوط به سؤالات یک الی ۱۵ پرسشنامه به ترتیب ارائه می‌گردد. ارزش یک جهت گزینه خیلی کم ۲- جهت گزینه کم ۳- جهت گزینه متوسط ۴- جهت گزینه زیاد ۵- جهت گزینه خیلی زیاد در نظر گرفته شده است. ابتدا به توصیف سه متغیر جنسیت، اشتغال و وضعیت ترم تحصیلی می‌پردازیم.

درصد	فراوانی	اشتغال
۲۰/۸	۶۴	شاغل
۷۹/۲	۲۴۴	غیر شاغل
۱۰۰	۳۰۸	جمع

درصد	فراوانی	نیم‌سال
۳/۶	۱۱	سوم
۷/۵	۲۳	چهارم
۱۸/۲	۵۶	پنجم
۳۷	۱۱۴	ششم
۲۳/۸	۱۰۴	هفتم

درصد	فراوانی	جنسیت
۵۸/۱	۱۷۹	زن
۴۱/۹	۱۲۹	مرد
۱۰۰	۳۰۸	جمع

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

همان‌طور که از جداول فوق در می‌یابیم از ۳۰۸ نفر ۵۸/۱ درصد زن و ۴۱/۹ مرد می‌باشد، همچنین ۷۹/۲ درصد آنان غیرشاغل و ۲۰/۸ درصد آنها شاغل می‌باشد، ضمن این که ۳/۶ درصد در نیمسال سوم و ۷/۵ درصد در نیمسال چهارم و ۱۸/۲ درصد در نیمسال پنجم و ۳۷ درصد در نیمسال ششم و ۳۳/۸ درصد در نیمسال هفتم تحصیل خود قرار دارند.

در ادامه جدول درصد پاسخ‌های دانشجویان به گزینه های سوالات ۴ الی ۱۵ پرسشنامه آورده شده است.

خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۲۰/۱	۲۵	۲۸/۹	۱۵/۹	۱۰/۱	۴
۲۲/۴	۲۹/۹	۱۷/۹	۲۲/۷	۷/۱	۵
۱۷/۲	۲۸/۲	۱۹/۸	۱۷/۹	۱۶/۹	۶
۵۱/۳	۲۲/۴	۹/۷	۷/۱	۹/۴	۷
۲۹/۵	۱۴/۶	۳۷	۱۲/۷	۶/۲	۸
۹/۱	۳۲	۱۷/۵	۲۱/۵	۱۹/۵	۹
۸/۱	۱۸/۵	۷/۵	۲۳/۱	۳۲/۸	۱۰
۱۲	۲۳/۷	۳۰/۵	۲۱/۴	۱۲/۳	۱۱
۱۰/۴	۲۴/۴	۳۵/۱	۱۵/۳	۱۴/۹	۱۲
۱۳/۶	۱۱/۷	۴۶/۴	۱۹/۸	۸/۴	۱۳
۹/۱	۱۸/۲	۲۱/۴	۳۵/۱	۱۶/۲	۱۴
۱۸/۲	۶/۸	۳۵/۴	۱۷/۹	۲۱/۸	۱۵

همان‌طور که مشاهده می‌شود به عنوان مثال سؤال ۴ پرسشنامه مربوط به فرضیه اول و در خصوص تأثیر آشنایی با روش تحقیق علمی در دوران دانشجویی است که مجموعاً ۴۶ درصد گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد را انتخاب کرده‌اند و ...

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به پژوهش
در این بخش با استفاده از آزمون آماری χ^2 تک‌نمونه‌ای به تحلیل
فرضیه‌ها می‌پردازیم.

- ۱- آشنایی دانشجویان با روش تحقیق بر گرایش آنها به پژوهش مؤثر است. H_1
- ۲- عضویت در انجمنهای علمی-پژوهشی دانشگاه در رشته مربوطه بر گرایش
دانشجویان به پژوهش مؤثر است. H_2
- ۳- نبودن جایگاه دقیق پژوهشی در دروس دانشگاهی بر گرایش دانشجویان به
پژوهش مؤثر است. H_3
- ۴- وجود مشاورین تحقیقاتی در دانشگاه برای هدایت دانشجویان بر گرایش آنها
به پژوهش مؤثر است. H_4
- ۵- آشنا نبودن اساتید با پژوهش در گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است.
 H_5 :

- ۶- علاقه دانشجویان به پژوهش در گرایش آنها مؤثر است. H_6
- ۷- اهمیت دادن به پژوهش در دانشگاه از طریق تبلیغات مناسب و جشنواره‌های
پژوهشی دانشجویی بر گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است. H_7
- ۸- امکانات کتابخانه و دسترسی آسان به اینترنت در گرایش دانشجویان به
پژوهش مؤثر است. H_8
- ۹- آشنا نبودن با تحقیق در دوران دانش‌آموزی بر گرایش دانش‌آموزان به
پژوهش مؤثر است. H_9
- ۱۰- بی‌علاقگی به رشته تحصیلی بر گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است.
 H_{10} :

- ۱۱- نبود آینده شغلی مناسب بر گرایش دانشجویان به پژوهش مؤثر است. H_{11}
- ۱۲- علاقه و پی‌گیری اساتید در جهت‌دهی به فعالیتهای پژوهشی دانشجویان بر
گرایش آنها مؤثر است. H_{12}

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

با توجه به جدول فراوانی مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار مقادیر محاسبه شده برای آزمون خی ۲ به ترتیب فرضیه‌ها به شرح زیر است.

Test statistics

	Q۴	Q۵	Q۶	Q۷	Q۸	Q۹	Q۱۰	Q۱۱	Q۱۲	Q۱۳	Q۱۴	Q۱۵
Chi-square ^a	۳۳,۸۱۸	۳۲,۲۰۱	۱۳,۸۸	۲۱۰,۶۶	۱۰۰,۸	۴۲,۴۸۲	۹۷,۹۷۴	۳۸,۳۳۱	۵۹,۵۰	۱۳۵,۰۱	۲۸۶,۵۶	۶۴,۹۲
Df	۴	۴	۳	۹	۲۱	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۲
Asymp. sig.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

a. cells (0%) have expected frequencies less than 5. the minimum expected cell frequency is 61.6

همان‌طور که مشاهده می‌شود ۱۲ فرضیه مربوط به عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به پژوهش با درجه آزادی ۴ و سطح معناداری $\alpha=0.00$ مورد تأیید قرار گرفت.

تحلیل عاملی

حال با استفاده از روش تحلیل عاملی به بررسی وزن عاملی هر یک از عوامل مؤثر در گرایش دانشجویان به پژوهش می‌پردازیم. ترتیب عوامل ارائه شده به ترتیب فرضیه‌ها می‌باشد.

بررسی عوامل مؤثر برگرایش دانشمویان به پژوهش

جداول همبستگی و محاسبات تحلیلی عاملی به شرح زیر می باشد.

	factor										
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
Q۴	۳۴۵	۱۴۵	-۱۴۱	۰۹۹	-۱۲۴	-۲۷۱	۱۳۴	-۰۶۷	-۰۲۹	۰۴۱	-۰۰۳
Q۵	۳۸۷	-۲۹۹	۰۷۵	-۰۵۴	۴۰۶	-۰۳۶	۰۳۷	-۰۷۳	-۰۹۱	-۰۸۶	۰۲۲
Q۶	۴۰۷	-۲۷۴	۲۰۱	۰۲۶	-۳۱۶	۱۴۶	۱۰۷	۰۶۹	۱۲۴	-۰۵۶	۰۲۳
Q۷	۱۱۶	۱۸۹	-۱۲۴	-۰۹۵	۰۰۶	۰۷۳	-۱۱۳	۰۵۵	-۰۰۶	-۰۰۹	-۰۰۳
Q۸	۴۶۴	-۱۶۵	-۱۸۶	-۰۲۰	۱۱۴	۰۴۵	-۱۵۳	-۱۷۵	۱۳۹	۰۶۵	۰۱۰
Q۹	۴۱۰	۲۴۱	۰۹۳	-۳۶۹	۰۰۲	-۳۱۸	-۰۱۷	۱۰۸	۰۷۰	-۰۵۹	۰۰۸
Q۱۰	۳۴۶	-۱۹۱	-۲۷۱	۳۱۵	-۰۱۳	-۰۱۵	-۰۵۷	۲۰۵	-۰۶۴	۰۱۳	۰۲۶
Q۱۱	۰۱۳	۵۰۵	۴۰۱	۱۷۴	۲۱۱	۰۲۹	۰۰۹	۰۶۰	۰۳۶	۰۸۱	۲۴۹
Q۱۲	۴۷۵	-۰۱۴	۱۶۲	-۲۹۱	-۲۰۶	۱۷۲	۰۱۶	-۰۷۲	-۱۶۸	۰۶۶	۰۱۲
Q۱۳	۲۵۵	-۱۲۲	۲۸۸	۱۳۵	-۰۰۴	-۰۷۷	-۱۸۶	۰۳۶	-۰۱۴	۰۱۳	-۰۳۵
Q۱۴	۵۳۶	۱۷۴	-۰۴۲	۰۳۴	۲۳۱	۲۱۳	۳۲۸	۰۹۶	۰۴۲	۰۱۹	-۰۵۲
Q۱۵	۲۰۶	۳۷۳	۰۰۵	۲۶۰	-۰۹۳	۰۷۵	-۰۴۳	-۱۴۵	-۰۲۰	-۰۸۶	-۰۰۱

Extraction method: alphafactoring.

a. 11 factors extrations . ۲۲ iteations required.

عامل	وزن عاملی	درصد تبیین کنندگی واریانس	درصد تراکمی
۱	۲,۱۷۰	۱۸,۰۸۳	۱۸,۰۸۳
۲	۱,۴۲۲	۱۱,۸۵۰	۲۹,۹۳۳
۳	۱,۱۲۱	۹,۳۴۵	۳۹,۲۷۸
۴	۱,۰۷۱	۸,۹۵۲	۴۸,۲۰۳
۵	۱,۰۰۳	۸,۳۶۰	۵۶,۵۶۳
۶	۹۴۵	۷,۸۷۲	۶۴,۴۳۵
۷	۹۰۴	۷,۵۳۴	۷۱,۹۶۱
۸	۷۴۹	۶,۶۱۶	۷۸,۵۸۴
۹	۶۸۲	۵,۶۸۱	۸۴,۲۶۶
۱۰	۶۷۰	۵,۵۸۲	۸۹,۸۴۷
۱۱	۶۳۹	۵,۳۲۶	۹۵,۱۷۴
۱۲	۵۷۹	۴,۸۲۶	۱۰۰,۰۰۰

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

همان‌طور که مشاهده می‌شود عوامل ۱۲ گانه ذکر شده در فرضیه‌ها به ترتیب کل واریانس پدیده مورد نظر را تبیین می‌کند به طوری که اولین عامل یعنی علاقه دانشجویان به پژوهش ۱۸ درصد واریانس کل و عامل ۱۲ یعنی علاقه و پیگیری اساتید ۵۷ از واریانس کل را تبیین می‌نماید.

نتیجه‌گیری

با توجه به ۱۲ عاملی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت که در برگیرنده ۱۲ فرضیه مطرح شده گردید و کلیه آنها با آزمون آماری خی‌دو مورد تأیید قرار گرفت نتیجه می‌گیریم که عوامل زیر که مستخرج از تحلیل عاملی است بیشترین تأثیر را بر گرایش دانشجویان به پژوهش دارند:

درصد تبیین کنندگی واریانس	عامل
۱۸,۰۸۲	۱- آشنایی با روشهای تحقیق
۱۱,۸۵۰	۲- عضویت در انجمن‌های علمی پژوهشی دانشگاه در رشته مربوطه
۹,۳۴۵	۳- نبودن جایگاه دقیق در دروس دانشگاهی برای پژوهش
۸,۹۲۵	۴- وجود مشاورین تحقیقاتی در دانشگاه
۸,۳۶۰	۵- آشنا نبودن اساتید با پژوهش
۷,۸۷۲	۶- اهمیت دادن به پژوهش در دانشگاه از طریق تبلیغات مناسب و جشنواره‌های پژوهش دانشجویی
۷,۵۳۴	۷- کتابخانه و دسترسی آسان به اینترنت
۶,۶۱۶	۸- آشنا نبودن با تحقیق در دوران دانش‌آموزی
۵,۶۸۱	۹- بی‌علاقگی به رشته تحصیلی
۵,۵۸۲	۱۰- نبود آینده شغلی مناسب
۵,۳۲۶	۱۱- علاقه دانشجویان به پژوهش
۴,۸۲۶	۱۲- علاقه و پی‌گیری استاد در جهت‌دهی به فعالیت‌های پژوهش دانشجویان

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش دانشمویان به پژوهش

با عنایت به این که در تحلیل عاملی عواملی که وزن عاملی حدود یک دارند بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند (سرمد، ۱۳۷۹) شش عامل زیر بیشترین تأثیر را بر گرایش دانشجویان به پژوهش دارند.

۱- آشنایی با روشهای تحقیق

۲- عضویت در انجمن‌های علمی پژوهشی دانشگاه در رشته مربوطه

۳- نبودن جایگاه دقیق در دروس دانشگاهی برای پژوهش

۴- وجود مشاورین تحقیقاتی در دانشگاه

۵- آشنا نبودن اساتید با پژوهش

۶- علاقه دانشجویان به پژوهش

این نتایج با نتایج تحقیقات صافی ۱۳۷۱- ثقفی ۱۳۷۱- فضیلت‌خواه

۱۳۷۲- طاهری ترکی ۱۳۷۵ و یار محمدیان ۱۳۷۶ همخوانی دارد.

پیشنهادات

در راستای نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر پیشنهاداتی به شرح زیر

مطرح می‌گردد:

۱- درس روشهای تحقیق بیشتر مورد توجه قرار گیرد و به سمت اجرای عملی یک تحقیق سوق پیدا کند.

۲- فعالیتهای انجمنهای علمی گسترش یافته و به سمت انجام پروژههای تحقیقاتی هدایت گردند.

۳- مشاورین تحقیقاتی در دانشگاه به صورت سازمان یافته به هدایت دانشجویان بپردازند.

۴- تبلیغات مناسب در دانشگاه در زمینه پژوهشهای دانشجویی و تشویق آنها صورت می‌گیرد.

۵- دسترسی آسان در کتابخانه به اینترنت جهت دانشجویان فراهم گردد.

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

۶- اجرای پژوهش حاضر در سطح منطقه پنج دانشگاه آزاد اسلامی و سطح کشور.

کتابنامه

- اویسی قرن، محمد، (۱۳۷۸). موانع فرهنگی پژوهش در علوم پزشکی از دیدگاه مسؤلان پژوهشی و اعضای هیأت علمی، اولین کنفرانس علمی بررسی مسائل پژوهشی کشور، مرکز تحقیقات علمی، تهران.
- برنک، محمد، (۱۳۷۳). بررسی توان پژوهشی و مسائل تحقیقات در دانشگاه فنی‌ومهندسی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه صنعتی امیرکبیر.
- بکرانی، فریدون، (۱۳۷۳). بررسی نگرش اعضای هیأت علمی دانشگاه در خصوص موانع پیشرفت فعالیت‌های پژوهشی در دانشگاه صنعتی اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
- بهروان، حسین، (۱۳۷۶). بررسی عوامل مؤثر بر انگیزه و توان تحقیق اعضای هیأت علمی علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، پایان نامه دکتری، دانشگاه تهران.
- ثقفی، محمد حسن، (۱۳۷۱). عوامل مهم در رشد پژوهش و پژوهشگر، طرح پژوهشی وزارت صنایع، تهران.
- رازقی، نادر، (۱۳۷۵). بررسی موردی فعالیت‌های پژوهشی اساتید رشته‌های جامعه‌شناسی-اقتصاد، علوم سیاسی دانشگاه‌های تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- ستار، آریتا، (۱۳۷۵). بررسی وضعیت تحقیقات در بین اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم تربیتی تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
- سرمد، زهره و دیگران، (۱۳۷۹)، روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، تهران، انتشارات آگاه.

- بررسی عوامل مؤثر برگرایش دانشمویان به پژوهش
- سیگل، سیدنی، (۱۹۵۶)، آمار غیرپارامتری برای علوم رفتاری، ترجمه یوسف کریمی، نشر دانشگاه علامه طباطبائی.
- شمسایی گلسفیدی، ابراهیم، (۱۳۷۳). بررسی عوامل بازدارنده و تنگناهای مربوط به فعالیتهای پژوهشی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های کشاورزی کشور، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- شهرکی ندیمی، زهرا، (۱۳۸۰). بررسی موانع و مشکلات اجرای طرحهای تحقیقات از دیدگاه اعضای هیأت دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، پایان‌نامه دکتری، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان.
- صادقی، عباس، (۱۳۷۰). بررسی مشکلات تحقیق در رشته‌های علوم انسانی از دیدگاه اساتید دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان.
- صادقی، محمد، (۱۳۷۴). بررسی عوامل مؤثر در ارتقای کیفی تحقیقات دانشجویی در مقطع تحصیلات تکمیلی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- صافی، احمد، (۱۳۷۱). پژوهشی در مورد پژوهشهای انجام گرفته در وزارت آموزش و پرورش و کاربرد نتایج حاصله در تصمیم گیری های مدیریت عالی نخستین سمینار ارائه یافته پژوهش حوزه علوم انسانی تهران.
- طاهری لرکی، غلام عباس، (۱۳۷۵). عوامل وموانع ارتقاء فرهنگ تحقیق و نوآوری مراکز تحقیقاتی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران.
- عسکری، غلامعلی، (۱۳۷۵). معیارهای ارزشیابی عملکرد مؤسسات تحقیق و توسعه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران.
- فرخی، نورعلی. (۱۳۷۴). نگرش اعضای هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی به پژوهش و عوامل مؤثر بر آن، طرح پژوهشی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
- فضیلتخواه، حسن (۱۳۷۱). بررسی موانع و مشکلات تحقیقات اجتماعی در ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

- قورچیان، نادرقلی. (۱۳۷۳) رسالت نظام آموزش عالی در نهادی کردن فرهنگ مشارکت فکری مردم در جامعه، فصل نامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۲، تابستان.
- محمد شفیعی، مهدی، (۱۳۵۸). بررسی مشکلات دانشجویان مدیریت دولتی در زمینه امور تحقیقاتی، پایان نامه کارشناسی ارشد، سازمان امور اداری و استخدامی کشور، تهران.
- محمدعلی‌زاده، سکینه. (۱۳۷۹). نظرات اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های شهر کرمان نسبت به موانع موجود در انجام فعالیتهای پژوهشی مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی.
- یارمحمدیان، محمدحسین، (۱۳۷۶). بررسی عوامل مؤثر در توجه به پژوهش در میان پژوهشگران استان اصفهان، طرح پژوهشی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران.